

Копиленко Олександр Іванович

Біографія

Олександр Іванович КОПИЛЕНКО — людина і письменник (1900-1958) 1 серпня 2000 року літературна громадськість України відзначила 100 років від дня народження відомого українського письменника — нашого земляка, автора понад 100 книжок О. І. Копиленка.

Народився письменник в Костянтинограді у родині залізничника, в будинку, який зберігся до нашого часу і розташований по вулиці ім. Лермонтова.

У нашому місті пройшло босоноге Сашко ве дитинство, тут закінчив він школу та учительську семінарію. Наша красноградська земля наділила його наснагою та творчим горінням, любов'ю до природи, до людей, до життя.

Людиною життєрадісної вдачі прийшов Копиленко у літературу в 20-і роки. Прийшов, щоб оспівати у своїх книгах багатство душі людської, тайну природи, яку він спостерігав та дуже любив, героїзм трудового народу в боротьбі за здобуття людських прав. Раз у раз виступав з книжками сучасної, тільки сучасної теми, відгукуючись на проблеми, котрі найбільше хвилювали громадськість.

Перші книги Копиленка "Кара-Круча", "Буйний хміль", "Іменем українського народу" висунули письменника в перші лави молоді української літератури. Ці книги за короткий час кілька разів перевидавались.

Був Копиленко членом літературних об'єднань "Плуг", потім "Гарт", ВАПЛІТЕ, "Пролітфронту", виконував обов'язки редактора журналу "Всесвіт", входив до складу редколегії журналу "Соціалістична борозна", співробітничав у товаристві кінорежисерів, літераторів та сценаристів, яке скорочено називалось "Кореліс".

Жадібний до всього нового, закоханий у киплячу сучасність, Копиленко не любив засиджуватись на місці. Він здійснює дві подорожі — до Середньої Азії та по Європі (Чехословаччина, Польща, Німеччина). Їздив на відкриття Турксибу, оглядав будівництво Біломорсько-Балтійського каналу, об'їздив всю Україну, бував у Грузії.

Подорожі збагачували його новими враженнями, давали невичерпний матеріал для роздумів.

Натхненний співець сучасності, він жив трудовим сьогоденням свого народу. Його твори — це мистецький літопис майже 35-літньої історії нашої Батьківщини.

У 1930 році вийшов у світ роман Копиленка "Визволення". Вийшов він тільки один раз, тому, що критика відкрила по романові нищівний вогонь.

Тільки у 1990 році на книжкових полицях читач знову побачив цю цікаву книгу. Читаєш зараз цей роман і вражаєшся його актуальності, вражаєшся прикро, бо ось більше як 60 років минуло, а ми весь час "боремося" за те, за що боролись герої Копиленка ще у 30-му році.

У 1932 році Копиленко пише роман про будівництво Харківського тракторного заводу — "Народжується місто".

Цей твір став значним досягненням не тільки української, але й усієї радянської літератури. Твір здобув неабияку популярність. Недарма тільки за перші чотири роки після написання він витримав сім видань.

Глибоко усвідомлюючи постійну потребу великої і невтомної роботи по вихованню підростаючого покоління, розуміючи, що вдача людини формується в дитинстві, О. І. Копиленко приділяє дедалі більше уваги літературі для дітей.

Перша його книжка для юних читачів "Сенчини пригоди" вийшла в 1928 році. Відтоді письменник до кінця своїх днів багато і натхненно писав для дітей і юнацтва, виявляючи у своїх творах неабиякий хист педагога.

"Причин того, чому я почав писати для дітей, немало. Ще в дитинстві я багато читав про цікаві пригоди, про нашу природу. Читав я Марка Вовчка, І. Франка. Велике враження справили твори Аксакова, Тургенєва. Як вони уміли писати про природу! А я любив її ще з дитинства. Любив бігати по берегах річки Берестової, по яругах і перелісках. Ловив рибу, ганяв за вужами, бив гадюк. Якось, мабуть у 1921 чи 1922 році, мені потрапили до рук два невеличкі томики творів Дніпрової Чайки. Доти я не знав цієї письменниці. Та почитавши її оповідання і вірші, я побачив, як вона уміла говорити про цікаві речі дітям. Мені самому захотілося так написати. Та не було ні вміння, ні сили примусити себе сісти писати. Коли ж я надрукував кілька оповідань про громадянську війну, то в мені ожила думка про дитячі оповідання. До цього мене підштовхнули заклики нашої партії про створення літератури для дітей, а також оповідання моїх колег і старших товаришів-письменників, твори яких подобались дітям.

Книжковий ринок у перші роки Радянської влади був бідний на дитячу літературу. Мені хотілося дати дітям щось таке, щоб вони читали, щоб було правдою про дітей, доля яких складалася інакше, ніж Миколки з відомого оповідання Архипа Тесленка, якого я також любив і читав багато".

У 1936 році вийшов роман "Дуже добре". Автор згадує: "...«Дуже добре» я написав для дорослих читачів, зокрема, для батьків. Коли працював над цією книгою, багато розмовляв з А. С. Макаренком, з яким знайомий ще з Харкова, коли він був начальником комуни ім. Дзержинського. Антон Семенович дуже радив мені не загладжувати кутів, щоб книжка була правдивою і гострою...

І ось, коли вийшло "Дуже добре", книжкою відразу заволоділи юні читачі, молодь".

Популярність роману "Дуже добре" спонукала написати продовження його — роман "Десятикласники" (1938 р.).

У всі періоди свого існування ці романи були настільною книгою у багатьох із молоді.

Коли почалася Велика Вітчизняна війна, в Олександра Івановича зброєю проти фашистів було слово. Він працював на радіостанції "Радянська Україна", що вела передачі для партизанів і населення тимчасово окупованих районів України.

Водночас він писав і оповідання, одноактні п'єси, які видавались окремими книжками, друкувались в українській та російській пресах, передруковувались і в інших країнах — у Канаді, США, країнах Латинської Америки.

Наприкінці квітня 1945 року, як спеціальний кореспондент газети "Радянська Україна" Олександр Іванович вилітав до Берліна і опублікував в останні дні війни про небачений героїзм радянських воїнів-визволителів, кілька нарисів.

У перші післявоєнні роки О. Копиленко пише історичну драму "Чому не гаснуть зорі", популярну на 'сценах театрів та роман "Лейтенанти", в якому він одним із перших радянських письменників звертається до найпекучішої проблеми часу — повернення фронтовиків до мирної праці, якнайшвидшого відродження зруйнованого народного господарства.

Протягом наступного десятиріччя Олександр Іванович багато пише для дітей, працює над перекладами творів письменників братніх літератур, виступає як публіцист.

У творах, присвячених дітям, Копиленко багато пише про природу, про тварин, і не тільки тому, що діти, як відомо, найбільше цікавляться життям тварин, а тому, що сам, люблячи до самозабуття тваринний світ, вважав, що таку любов треба прищепити кожній людині змалку: тільки та людина, котра знає і вміє любити тварину, може бути порядною, шляхетною, доброю та доброзичливою — так вважав Олександр Іванович.

Любив Копиленко дітей. І діти завжди відповідали йому взаємною любов'ю. В школах та Палаці піонерів Копиленко завжди був жаданим гостем і своєю людиною. Можливо, саме любов до природи і єднала письменника з дітьми. А в природу в усіх її проявах Копиленко був закоханий. Пташине щебетання й шум лісу — то була для Олександра Івановича найкраща музика; ліс, степ, луки — байдуже — найкращий пейзаж; аромат квітів — чи польових, чи садових — найліпші пахощі; край неба на світанку, або під захід сонця — найбагатша гамма барв; літо, зима, весна чи осінь — однаково — найкраща пора року.

Натурою Копиленко був поет, хоча вірші писав лише при перших літературних спробах. Зовні ніби похмурий, а вдачею ніби грубуватий, — він був лірик, лагідний та замріяний.

Лагідний та замріяний, дарма, що кожен, хто його знав, пам'ятає, який був бурхливий та галасливий у своїй поведінці Олександр Іванович: говорити тихо він не вмів, з'явившись у вашій хаті, ту ж мить знімав страшний шарварок — умів і приспівати, ні слуху, ані голосу не мавши, вмів і потанцювати чи, принаймні, притупнути ногами. Хата, в котрій з'являвся Копиленко, аж двигтіла стінами. Особливо, якщо Олександр Іванович реготав, а посміятися від душі він був завжди охочий.

Бо був він життєрадісної вдачі — життєлюб і людинолюб. Напрочуд товариський, він приваблював людей своєю душевною щедрістю і життєрадісністю. Дружив Копиленко з людьми різних професій і йому завжди було про що поговорити з ними, тому, що він був жадібний до людей, до життя в усіх його проявах.

Дуже любив Копиленко природу, любив тварин. Кохався в рибальстві та полюванні, але ніколи нічого не впольовував. Для нього мисливство і рибалка були просто приводом виїхати за місто на природу. Було й таке, що коли приїздив він з друзями на полювання, — забував рушницю біля машини, завдавши цим клопоту друзям — шукати

рушницю в лісі, коли збиралися додому. І скільки ж було реготу, коли знаходили рушницю біля машини на тому місці, звідкіля рушили на полювання.

Зате після кожного завжди метушливого й галасливого виїзду, з'являлися чарівні оповідання про природу, що склали відомий цикл оповідань "Як вони поживають", виданий окремою книжкою у 1961 році.

Олександр Копиленко був людиною яскравою, самобутньою, людиною, яка нікого не лишала байдужим.

Доброзичливий, але принциповий і вимогливий, як до себе, так і до інших, він був хрещений батько цілої плеяди нині відомих українських письменників. Щиро радів успіхам друзів і не раз горою ставав за письменника, твір якого, на його погляд, неправильно оцінила критика. Він був надзвичайно великодушним, але нікому і ніколи не прощав непорядності.

У листі до сина письменника Любомира Копиленка Костянтин Паустовський писав: "Я дуже любив вашого батька, на мою думку, справді найдемократичнішу людину на Україні, чудову, добру, веселу, надзвичайно талановиту".

Талант Копиленка проявлявся у всіх його захопленнях. Він любив книги і мав прекрасну бібліотеку, він дивував істориків та ботаніків тим, як добре він орієнтується в їхніх науках. Він тонко розумів образотворче мистецтво, і його думку, його рецензії високо цінували художники.

А ще він був одним із перших у Києві автомобілістів-аматорів і вже до війни досяг у цій премудрості високопрофесійного рівня.

Проте, жодне з цих захоплень не було самоціллю, всі вони служили одній меті — літературі, збагачуючи творчість письменника відчуттям повноти і змістовності життя, яким завжди відзначалися його книги. А книги нашого земляка користуються великою популярністю не лише в нашій країні, а й далеко за її межами. Вони вчать молодь любити й шанувати природу, палко любити рідну землю і свій народ.

Передчасно пішов від нас наш улюблений письменник, та ім'я його завжди серед нас. Ним названі вулиці, школи, бібліотеки у багатьох містах. На Дніпрі плаває пароплав з іменем О.Копиленка. Існує премія імені нашого земляка, яку вручають письменникам та художникам за кращі твори, присвячені дітям.

У Києві на Байковому кладовищі височить пам'ятник, оспіваний поетами:

"...Гойдається в зелені
вулиця міста, А він де? Все тут же,
все тут же, як завше Вкарбований профілем
в сонячне місто, Чоло своє горде над
каменем знявши ".

Ім'я О. І. Копиленка занесено в енциклопедію світової літератури.